

Leszek Marek Krześniak

Polska Fundacja Kościuszkowska

Tadeusz Skoczek

Muzeum Niepodległości w Warszawie

Szlakiem doliny Wisły

Wisła, ta najbardziej polska z polskich rzek, królowa, była niemyim uczestnikiem i świadkiem naszej historii. Prowadząc swe wody przez piękne polskie ziemie, pełniła przez wieki rolę głównego szlaku żeglugowego, którym spławiano produkty rolne z głębi Rzeczypospolitej do portu w Gdańsku, a stamtąd w szeroki świat. To była droga do tworzenia się fortun polskiej magnaterii i szlachty. Wzdłuż Wisły powstawały i rozwijały się miasta, prężne ośrodki handlu. Jako naturalna przeszkoda terenowa stanowiła ważny element strategiczny i z tego powodu była uwzględniana w planach wojskowych. To nad Wisłą rozgrywały się potyczki i wielkie bitwy, w których zasłynęli wodzowie i żołnierze. Była Wisła świadkiem triumfów i klęsk, słuchała pieśni zwycięstwa i opłakiwała porażki.

Wody Wisły odbijały piękno krajobrazu i uroki przyrody. Śpiewały pieśni o bohaterstwie narodu polskiego. Wisłą płynęła trumna z prochami Słowackiego i z relikwiami świętego Stanisława Kostki. Miała rzeka swój udział w wydarzeniach historycznych ważnych dla państwa i narodu polskiego¹.

O tym Muzeum Niepodległości przypominało w roku 2017, który został ogłoszony Rokiem Wisły. „Diagnoza turystycznego wykorzystania potencjału rzeki Wisły na odcinku mazowieckim”, oficjalny dokument przyjęty przez Samorząd Województwa Mazowieckiego, definiuje jasno możliwości, jakie jeszcze tkwią w (i wokół) królowej polskich rzek.

O Wiśle pamiętamy niezmiennie. Patrząc na mapę współczesnej Polski, z sentymentem przywołujemy znane i drogie sercu panoramy

¹ T. Skoczek, *Plenery „Szlakiem doliny Wisły”*, [w:] *Dolina Wisły. Wystawa poplenerowa*, Muzeum Niepodległości w Warszawie, Warszawa 2020, s. 9.

nadwiślańskich miast, przypominamy sylwetki bohaterów wpisanych w wydarzenia, które rozgrywały się nad tą rzeką. To jest zgodne z misją Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej oraz Muzeum Niepodległości, których głównym celem jest dokumentowanie i popularyzowanie wiedzy historycznej o dziejach Polski od czasów rozbiorowych do współczesności, ze szczególnym uwzględnieniem działalności niepodległościowej oraz państwowotwórczej, a także procesów związanych z kształtowaniem się tożsamości narodowej i regionalnej na tle zmian politycznych, cywilizacyjnych, społeczno-kulturowych, gospodarczych i światopoglądowych. Realizując to posłannictwo, podejmujemy szereg różnych działań wystawienniczych, naukowych, popularyzatorskich i wydawniczych.

Nie ograniczamy się jednak wyłącznie do przeszłości, staramy się otwierać też na teraźniejszość, a temu służy popieranie twórców, którzy zajmują się malarstwem historycznym. Z tego powodu Muzeum Niepodległości nie tylko wspiera artystów, ale także tworzy Galerię Malarstwa Historycznego. Pomocna jest w tej materii działalność Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej, chociażby w tworzeniu oryginalnych artystycznie portretów dowódców insurekcji kościuszkowskiej, ludzi tradycji kościuszkowskiej, kobiet związanych z Tadeuszem Kościuszką czy twórców państwowości polskiej i artystów. Galeria Malarstwa Historycznego Muzeum Niepodległości wzbogaca się o artystyczne artefakty, przekazywane przez Polską Fundację Kościuszkowską.

Stając się współorganizatorami i patronami pleneru „Szlakiem Doliny Wisły”, dajemy dowód nowatorskiego podejścia do zagadnień historycznych i propagowania różnorodnych inicjatyw, mających na celu budowanie świadomości historycznej społeczeństwa żyjącego w kraju nad Wisłą.

Pierwszy plener malarski odbył się na terenie województwa lubelskiego, w Stężycy, w 2019 roku. Kolejne postanowiliśmy zorganizować w Maciejowicach, Górze Kalwarii, Warszawie, Czerwińsku, Wyszogrodzie oraz Płocku i w Skansenie Osadnictwa Nadwiślańskiego w Wiączeminiu. Każdemu plenerowi towarzyszą spotkania dyskusyjne, wykłady, biesiady artystyczne. Wynik pracy artystycznej przedstawiany jest na wystawach. Spotkanie pierwsze miało swoje ekspozycyjne odsłony w Stężycy, Płocku i Warszawie. Drugi plener, ale pierwszy międzynarodowy, zatytułowany „Śladami Tadeusza Kościuszki nad Wisłą” odbył się w dniach 3–8 sierpnia 2021 roku w Maciejowicach. Inicjatorem jego organizacji było Towarzystwo Miłośników Maciejowic, za którego sprawą

przed ponad 50 laty podjęto działania dla przywrócenia obchodów kościuszkowskich. Towarzystwo było też inicjatorem pierwszego upamiętnienia pola bitwy pod Maciejowicami w postaci kompozycji w formie kamiennego obelisku z symbolicznymi kosami. Zabiegało także o odbudowę zabytków, organizację Muzeum Tadeusza Kościuszki, było inicjatorem budowy drogi umożliwiającej dojazd do Kopca Kościuszki.

Towarzystwo Miłośników Maciejowic wraz z Muzeum Niepodległości było organizatorem licznych obchodów rocznic kościuszkowskich w Maciejowicach, Warszawie i wielu miastach Mazowsza, także sesji popularnonaukowych oraz dziesięciu Krajowych Sympozjów Kościuszkowskich. Od wielu lat jesteśmy współorganizatorami Międzynarodowych Sympozjów Kościuszkowskich (w 2021 odbyło się już 38.), Młodzieżowych Rajdów Kościuszkowskich, inscenizacji historycznych na polu bitwy.

Towarzystwo gromadzi pamiątki i relacje z przeszłości Maciejowic oraz czyni starania mające na celu rozwój turystyki historycznej i edukacyjnej. Jest inspiratorem działań na rzecz rozwoju gospodarczego Maciejowic i historycznie integralnych okolic, a także orędownikiem wytyczenia ścieżki historycznej wzdłuż linii polskiej obrony na polu bitwy wraz z oznaczeniem miejsc, w których walczyły poszczególne regimenty. Proponuje również stworzenie „Panoramy Bitwy pod Maciejowicami”.

Plener malarski był jednym z tych działań, które miały na celu przybliżyć realizację tych organizatorskich, artystycznych i malarskich zamierzeń. Wzięło w nim udział 10 artystów, którzy stworzyli 27 prac. Były one prezentowane na wystawach poplenerowych na Rynku w Maciejowicach (8 sierpnia 2021), a także w czasie obrad 38. Międzynarodowego Sympozjum Kościuszkowskiego w tej miejscowości (9 października 2021), w Gminnym Centrum Animacji Kultury w Sulbinach (12 października 2021) oraz szkołach gminy Garwolin. Pandemia przeszkodziła w zorganizowaniu prezentacji w Galerii Willa Polonia w Lublinie. Na rok 2022 planowana jest prezentacja afektów pleneru w Galerii Brama Bielańska Cytadeli Warszawskiej.

Kierownikiem Artystycznym pleneru była mgr Iwona Jończyk, kierująca promocją i organizacją wystawy także w następnych miesiącach.

Plener został zrealizowany pod Patronatem Honorowym i przy wsparciu Marszałka Województwa Mazowieckiego. Cykl wystaw był jednym z wydarzeń upamiętniających 275. rocznicę urodzin Tadeusza Kościuszki (1746–1817).

Leszek Marek Krześniak, Tadeusz Skoczek